

Dlaczego warto studiować ekonomię? (w:) B. Balewski (red.) *Kształcenie jako podstawa rozwoju osobistego i zawodowego sukcesu mieszkańców obszarów wiejskich* (ISBN 978-83-927045-0-8), Wyższa Szkoła Kadr Menedżerskich w Koninie, Konin 2009, ss.66-73

dr Błażej Balewski dr inż. Andrzej Janowski
Wyższa Szkoła Kadr Menedżerskich w Koninie

Dlaczego warto studiować ekonomię

O słowie „ekonomia”

Fundamentem ekonomii są dwa podstawowe założenia: ograniczone zasoby oraz nieograniczone potrzeby, których poznanie i zrozumienie stanowi istotę ekonomizacji¹. Potrzeby w ekonomii są postrzegane jako stricte materialne – zaspokajane dobrami i usługami dostarczającymi ich konsumentom użyteczność – termin używany do mierzenia zadowolenia, zatem potrzeby takie jak: miłość, samorealizacja, szacunek, stanowią przedmiot zainteresowania innych, poza ekonomią, nauk społecznych.

Potrzeby materialne natomiast zaspokajane są dobrami rzeczowymi², które można podzielić na dwie grupy. Wśród nich są dobra: podstawowe – niezbędne do życia i luksusowe.

Przytoczona klasyfikacja jest zmienna w czasie i przestrzeni. Dobra uznawane jako luksusowe stają się podstawowymi, jak również dobra postrzegano jako podstawowe w jednym kraju, są luksusowe w innym³.

Potrzeby materialne występują nie tylko u indywidualnych osób ale wyrażane są także przez jednostki gospodarcze oraz instytucje rządowe. Jednostkom gospodarczym potrzebne są budynki, maszyny środki transportowe, surowce, usługi marketingowe czy prawnicze. Rząd reprezentując obywateli stwarza zapotrzebowanie na szkoły, szpitale, drogi kołowe i szynowe oraz dobra militarne.

Wspólną cechą potrzeb materialnych jest niemożność ich całkowitego zaspokojenia, zwana także nieograniczonością potrzeb. Stąd też uprawnionym jest twierdzenie iż potrzeby mają charakter dynamiczny. Pojawiające się nowe produkty, wspomagane przez intensywną promocję powodują, iż potencjalni odbiorcy odczuwają nowe zapotrzebowania⁴. Niektóre pragnienia ludzkie są determinowane potrzebami biologicznymi, inne stanowią pochodną

¹ T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Ossolineum, Wrocław 1982, s. 126

² M.in. ubraniami, jedzeniem, mieszkaniami, samochodami

³ Wzmiankowane uwarunkowania opisane są przez krzywą Engla

⁴ Np. telefon komórkowy, bardziej zaawansowany technologicznie komputer

zwyczajów kulturowych lub zasobów społecznych. Ostatecznym celem działalności gospodarczej jest zaspokojenie tych zróżnicowanych i dynamicznie rozwijających się potrzeb. Jednakże, aby ów cel zrealizować, niezbędnym jest wytworzenie dóbr i usług materialnych, do produkcji których konieczne są takie środki jak budynki fabryczne, maszyny i urządzenia, narzędzia i materiały, siła robocza oraz ziemia wraz z znajdującymi się w niej bogactwami naturalnymi. Środki te nazywane są zasobami ekonomicznymi lub środkami produkcji⁵.

Zasoby ekonomiczne podzielić można na cztery następujące kategorie: ziemię, kapitał, pracę i technologię. W ekonomii pod pojęciem ziemi rozumie się wszystkie zasoby naturalne, które mogą być zużyte w procesie produkcji⁶. Kapitał obejmuje wszystkie uprzednio wytworzone środki produkcyjne, które używane są do produkcji dóbr i usług materialnych⁷. Powyższe zasoby nazywane są również dobrami inwestycyjnymi lub dobrami kapitałowymi⁸. Pracę w ekonomii definiuje się jako fizyczne i umysłowe zdolności ludzkie wykorzystywane do wytwarzania dóbr materialnych⁹. Specyficznym rodzajem zasobu ludzkiego, który odgrywa istotną rolę w działalności gospodarczej jest zdolność przedsiębiorcza zwana po prostu przedsiębiorczością¹⁰.

Czwarty zasób ekonomiczny to technologia, tj., wiedza technologiczna i organizacyjna niezbędna do prowadzenia działalności gospodarczej i bycia konkurencyjnym. Wiedza ta podobnie jak pozostałe zasoby może być wykorzystywana w sposób produkcyjny. W niektórych dziedzinach działalności gospodarczej należy ona do najdroższych zasobów ekonomicznych¹¹.

Przeprowadzone dotąd rozważania pozwalają na określanie nauki ekonomii: ekonomia to nauka o procesach gospodarczych, której celem jest identyfikacja i opis uwarunkowań determinujących te procesy¹².

⁵ W. Orłowski, *Nowy leksykon ekonomiczny*, Graf-Punkt, Warszawa 1998, s.53

⁶ Np., ziemia uprawna, lasy, surowce mineralne, pokłady ropy naftowej i gazu oraz zasoby wody

⁷ Np., budynki fabryczne oraz magazyny, ich wyposażenie, maszyny i urządzenia, narzędzia, środki transportowe oraz środki dystrybucji.

⁸ Często używane jest pojęcie „kapitał pieniężny” rozumiany jako pieniądze niezbędne do nabycia maszyn i urządzeń oraz innych środków produkcji. Pieniądze nie stanowią zasobu ekonomicznego, ponieważ z nich nie można wyprodukować dóbr i usług materialnych.

⁹ R. Milewski, *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa, 2005, s. 18

¹⁰ Przedsiębiorczość sprowadza się do: 1. organizowania zasobów ekonomicznych w zyskowne przedsięwzięcie. 2. podejmowania nierutynowych decyzji nadających kierunek działania temu przedsięwzięciu. 3. bycia innowatorem, tj., wprowadzania na gruncie komercyjnym nowych produktów, technik produkcyjnych lub organizacyjnych jak i form organizacji biznesu oraz 4. podejmowania ryzyka działalności gospodarczej. Por [J. Bills, J. Kalisiak, *Przedsiębiorczość*, PWE, Warszawa, 1998, s. 49; P. Drucker, *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE Warszawa 1992, s. 37]

¹¹ Np. branża IT, elektronika, zaawansowanych technologii, medycyna

¹² Nazwą „ekonomia” posługiwał się już Arystoteles. Oikos znaczy po grecku dom, natomiast nomos-prawo. Ekonomia oznaczała wówczas wiedzę o prawach rządzących gospodarstwem domowym. Począwszy od XVII wieku upowszechnił się termin „ekonomia polityczna”, przy czym przymiotnik „polityczna” oznaczał mniej

Przedmiotem zainteresowań ekonomii stanowi zatem gospodarowanie sensu largo-działalność gospodarcza ludzi, postrzegana często jako przedsiębiorczość. Istotną determinantą efektywności tego procesu jest ograniczoność zasobów ludzkich¹³ oraz zasobów naturalnych¹⁴ i tych, które powstają w rezultacie wcześniejszej działalności ludzkiej¹⁵.

Ekonomia ukazuje, w jaki sposób poszczególne jednostki ludzkie wykorzystują wspomniane zasoby podczas procesu gospodarowania, a także kryteria wyborów przedsiębiorców kierowane na osiągnięcie wyższej skuteczności¹⁶ i efektywności¹⁷ podejmowanych, w ramach działalności gospodarczej procesów.

więcej to samo, co „społeczna”. Współcześnie, zwłaszcza w literaturze anglo-amerykańskiej, przymiotnik ten jest zazwyczaj pomijany i stosowany jest termin „ekonomia”. [za R. Milewski, *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa, 2005, s. 19]

¹³ Włącznie z wiedzą i umiejętnościami.

¹⁴ Np. bogactwa naturalne znajdujące się w ziemi, powietrze, woda

¹⁵ Np. narzędzia, półprodukty, urządzenia, magazyny, hale, odzież, żywność, domy, mieszkania, środki finansowe, transportowe i inne)

¹⁶ W literaturze przedmiotu występuje wiele koncepcji skuteczności i sprawności. K. Obuchowski uważa, że skuteczność to przekraczanie określonych wymogów doraźnych [K. Obuchowski, *Przez galaktykę potrzeb*, Zysk i S-ka, Poznań, 1997, s.21]. J.A.F Stoner i Ch. Wankel natomiast zgodnie z nurtem prakseologicznym twierdzą, że skuteczność oznacza umiejętność wyznaczania celów i robienia właściwych rzeczy [J. Stoner, *Kierowanie*, PWE, Warszawa 1992, s. 24]. J. Zieleniewski podkreśla natomiast, że skutecznym jest działanie w trakcie którego poszczególne środki i cele działania się nie wyłączają. Dodaje jednocześnie, że skutki działań mogą być oceniane pozytywnie i negatywnie z trzech perspektyw oceniania: ze względu na ocenę przez działającego oraz ze względu na przewidywania działającego i ze względu na znaczenie dla działającego. Twierdzi też, że aby „osiągnąć skutki oceniane pozytywnie trzeba ponieść zawsze jakieś ofiary, czyli liczyć się też ze skutkami ocenianymi negatywnie” [J. Zieleniewski, 1974, s.194-195]. Szersze prakseologiczne ujęcie skuteczności można znaleźć w dziele T. Kotarbińskiego „Traktat o dobrej robocie”. Autor ten twierdzi, że skutecznym jest działanie, które prowadzi do skutku zamierzonego jako cel lub które przygotowuje ciąg działania dla osiągnięcia danego celu w przyszłości. Charakteryzuje je: wydajność, oszczędność oraz poprawność-czyli stosowanie metody lub metod wypróbowanych i przyjętych za wzorcowe przez dane grono znawców i „ekonomizacja”, czyli uczynienie działań bądź oszczędniejszymi, bądź wydajniejszymi, co prowadzi do optymalizacji energii wydatkowanej przez podmiot działający. Aby zaistniało działanie skuteczne konieczna jest próba, czyli usiłowanie zrobienia czegoś dla okazania, czy to jest wykonalne, a przez to wykluczenie „błędu praktycznego”, czyli wykonania daremnego ruchu lub też jego daremnego zaniechania. Skuteczne działanie warunkują ponadto: wykonalność, czyli możliwość sytuacyjna wykonania dzieła, umiejętność dokonania wyboru spośród ewentualności kompletnych; racjonalność działania-czyli działanie oparte na wiedzy (posiadanych informacjach), która z uwagi na swoje uzasadnienie przypisuje dostateczne prawdopodobieństwo jej prawdziwości oraz „ważność”, czyli odniesienie do zła utożsamianego z niemożnością działania i motywacja do działania (działanie wolne od przymusu zewnętrznego) wraz z „dzielnością osobnika działającego”, czyli przejawianiem ochoty do działania, samodzielnością działania i wytrwałością w działaniu, a także „zręczność i znanstwo”, czyli umiejętności będące elementem sprawności manipulacyjnej, która jest warunkiem skuteczności. T. Kotarbiński ukazuje też związek skuteczności i sprawności. Za sprawność utożsamianą z praktycznością, uważa on działania łączące skuteczność i ekonomiczność, czyli oszczędność i wydajność [Kotarbinski T., 1969]. Inną definicję sprawności proponuje P. Drucker. Uważa on, że sprawność to „robienie rzeczy we właściwy sposób” [P. Drucker, *Menedżer skuteczny*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1994r.,s.122].

¹⁷ Efektywność- Słowo efektywność wywodzi się z łacińskich pojęć: „effectivus” i „effectus”. Pierwsze oznacza bycie skutecznym, drugie osiągnięcie, wynik [Za B. Balewski, *Psychospołeczne i ekonomiczne uwarunkowania efektywności aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu*, niepublikowana praca doktorska, Akademia Ekonomiczna Poznań, 2006]. Stąd też, W. Kopaliniński za działanie efektywne uważa skuteczny, sprawny, istotny, rzeczowy przejaw aktywności ludzkiej [W. Kopaliniński, *Podręczny słownik wyrazów obcych*, Muza, 1999, s. 111]. Autorzy słownika języka polskiego wyjaśniając pojęcie efektywności zwracają dodatkową uwagę na aspekt wydajności [M. Szymczak (red.), *Słownik* (1978), t.1., s. 516]. Powiązanie efektywności z wydajnością zbliżyło termin efektywności do pojęcia „produktywności”, oznaczającego wielkość efektu uzyskanego z danych nakładów.

Do zagadnień leżących w obszarze zainteresowań ekonomii należą zarówno aktywności stanowiące przedmiot troski większości rodzin¹⁸, jak i stanowiące przedmiot zainteresowania wąskiego grona specjalistów z danej dziedziny oraz polityków gospodarczych¹⁹. Ekonomia, dokonując analizy związków między wzmiankowanymi zagadnieniami warunkuje lepsze poznanie rzeczywistości gospodarczej oraz determinuje bardziej efektywne wprowadzanie zmian.

Funkcje ekonomii

Ekonomia pełni wiele funkcji, z których jako najważniejsze, postrzegane są zazwyczaj:

- funkcja poznawcza – polegająca na dostarczaniu wiedzy o zjawiskach i procesach gospodarczych, ich przyczynach, skutkach, a także prawidłowościach charakterystycznych dla tych procesów. Podczas analizy wymienionych wyżej procesów oraz ich interpretacji, ekonomia identyfikuje istniejące w danej gospodarce mechanizmy rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych, w tym kryteriów wyboru produktów dla określonych grup docelowych,
- funkcja aplikacyjna – dostarczanie wskazówek do podejmowania efektywnych decyzji gospodarczych zarówno osobom odpowiedzialnym za politykę gospodarczą państw, jak i gospodarstwom domowym.

Podczas procesu ekonomizacji spotykane są stwierdzenia pozytywne²⁰ oraz normatywne²¹. Objaśniając rzeczywistość, badacze-ekonomiści, nie zawsze są, podobnie jak przedstawiciele innych nauk społecznych, w stanie wyjaśnić procesy zachodzące w otoczeniu gospodarczym w sposób obiektywny. Podobnie jak inne jednostki, determinantą wielu ich działań jest określony światopogląd oraz inne, zbliżone czynniki. Dlatego też nie wydaje się być zasadne twierdzenie o możliwości „uwolnienia” się od twierdzeń wartościujących²²

¹⁸ Np. warunki pracy, potrzeby, wysokość uzyskiwanych dochodów, poziom wydatków, wysokość cen nabywanych przez nich produktów

¹⁹ Np. mechanizmy regulacyjne gospodarki, oraz efektywność ekonomiczna tych systemów, skutki społeczno-polityczne, relacje gospodarcze z zagranicą, determinanty warunkujące nowoczesność gospodarki danego kraju, jej stabilność lub destabilność.

²⁰ Kiedy badacz, biorąc pod uwagę istniejące fakty, wyjaśnia w oparciu o metody naukowe, przy zachowaniu kryterium bezstronności, wyjaśnia prawidłowości dotyczące rzeczywistości gospodarczej, starając się również udzielić odpowiedzi, jakie aktywności, procesy, zjawiska mają istotny wpływ na gospodarkę oraz zidentyfikować przyczyny i następstwa tychże zjawisk, a także skutków, do których prowadzą działania ludzi.

²¹ Kiedy badacz wyraża swoje przekonanie oraz konstytuuje subiektywne zalecenia w oparciu o własny ogląd i interpretację zjawisk, w konsekwencji narzuca swój pogląd na wartościowanie pozytywne lub negatywne zjawisk.

²² Przykładami twierdzeń pozytywnych mogą być stwierdzenia typu: „inflacja obniża skłonność do oszczędzania” oraz „bezrobocie prowadzi do biedy”. Są to stwierdzenia weryfikowalne, można je potwierdzić lub obalić np. prowadząc badania empiryczne. Natomiast przykładami twierdzeń normatywnych mogą być stwierdzenia w rodzaju: „bezrobocie jest poważniejszym problemem niż inflacja” oraz „duże różnice w dochodach są niedobre”.

Makro a mikroekonomia

Przedmiotem zainteresowania makroekonomii nie stanowią szczegóły gospodarki²³ – lecz w ogólnym jej obrazie. Różnica między mikroekonomią a makroekonomią to nie pochodna skali, co sugerowałyby greckie przedrostki mikro i makro. Różny jest też cel analizy.

W mikroekonomii i makroekonomii stosuje się różne podejścia, aby móc panować nad prowadzoną analizą. W mikroekonomii najważniejsze jest szczegółowe zrozumienie zasad działania konkretnych rynków. Aby osiągnąć ten stopień szczegółowości czy też powiększenia, pomija się wiele związków z innymi rynkami²⁴. Mikroekonomia przypomina nieco „oglądanie wyścigów konnych przez lornetkę”. Przybliżyła ona znakomicie szczegóły, ale czasami można uzyskać lepszy obraz całej gonitwy „gołym” okiem. Ponieważ makroekonomia zajmuje się głównie powiązaniem między różnymi częściami gospodarki, opiera się ona na innego rodzaju uproszczeniach, mających na celu zwiększenie operacyjności analizy. Upraszcza się więc tutaj elementy konstrukcyjne, aby móc wyjaśnić, jak pasują one do siebie i w jaki sposób wzajemnie na siebie wpływają.

Makroekonomia natomiast bada duże agregaty, takie jak popyt globalny gospodarstw domowych na dobra lub globalne wydatki przedsiębiorstw na maszyny i budowlę. Przedmiotem analizy makroekonomicznej są: inflacja²⁵, bezrobocie²⁶, produkcja i wzrost gospodarczy²⁷.

Proces gospodarowania, przedsiębiorcy, decyzje gospodarcze

Gospodarowanie, czyli działalność gospodarcza ludzi, nie stanowi aktu jednorazowego. Ze względu na odnawialność i rozwój ludzkich potrzeb jest to proces ciągły. Dlatego też w litera-

Tego typu stwierdzeń nie da się zweryfikować [za. R. Milewski, *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa, 2005, s. 20]

²³ Np. relacji ceny papierosów w stosunku do ceny chleba lub produkcji samochodów w stosunku do produkcji stali

²⁴ Mówiąc, np., w Wielkiej Brytanii podatek od samochodów zmniejsza ich podaż, która równoważy rynek, pomijany jest sposób spożytkowania przez państwo wpływów podatkowych. Jeżeli państwo będzie musiało pożyczać mniej pieniędzy, to jest możliwe, że stopa procentowa i kurs walutowy obniżą się i że podwyższona konkurencyjność międzynarodowa producentów samochodów w Wielkiej Brytanii spowoduje w rzeczywistości zwiększenie produkcji samochodów równoważącej rynek brytyjski.

²⁵ Roczna stopa inflacji jest to procentowy przyrost przeciętnego poziomu cen dóbr i usług w ciągu roku.

²⁶ jest to liczba osób zarejestrowanych jako poszukujących pracy i jednocześnie nie mających zatrudnienia. Stopa bezrobocia jest to odsetek siły roboczej pozostającej bez pracy. Siła robocza jest to liczba ludzi pracujących lub poszukujących pracy. Nie obejmuje ona zatem wszystkich tych, począwszy od bogatych właścicieli ziemskich do narkomanów, którzy nie pracują ani nie poszukują pracy.

²⁷ Realny produkt narodowy brutto (PNB) jest miarą całkowitego dochodu gospodarki narodowej. Świadczy on o ilości dóbr i usług, na których zakup może pozwolić sobie gospodarka jako całość. PNB jest blisko związany z kategorią produkcji globalnej gospodarki. Przyrosty realnego PNB określa się mianem wzrostu gospodarczego. [por. D. Begg, *Ekonomia*, PWE Warszawa, 2006, s. 42]

turze przedmiotu podkreślana jest w aspekcie procesów gospodarowania²⁸ - ich powtarzalność.

Między poszczególnymi strefami procesu gospodarowania istnieją różnorodne powiązania. Sposób uczestnictwa ludzi w procesie produkcji²⁹ wpływa na formy ich partycypacji w podziale rezultatów; do właścicieli należą wytworzone produkty i dochody z tytułu ich sprzedaży, natomiast do pracowników najemnych płace, czyli wynagrodzenie za wykonaną pracę. Sposób podziału dochodów z wcześniejszej produkcji determinuje rozmiary przyszłej produkcji i dochody z niej.

Strefa szeroko pojmowanej produkcji znajduje się w obszarze szczególnych zainteresowań ekonomii, gdyż przedmiotem podziału, wymiany i konsumpcji może być tylko to, co zostało wcześniej wytworzone. Aby pewne dobra mogły stać się przedmiotem wymiany, musi powstać ich nadwyżka ponad własne potrzeby wytwórców³⁰ - wówczas mogą one stać się przedmiotem konsumpcji³¹.

W procesie gospodarowania podmiotem działalności są ludzie³². Są oni zwykle odpowiednio zorganizowani i tworzą podmioty gospodarcze. Mianem podmiotu gospodarczego³³ można określić każdego aktywnego uczestnika procesu gospodarowania. Podstawowymi podmiotami gospodarczymi są dziś zazwyczaj przedsiębiorstwa, czyli ludzie³⁴ dysponujący określonymi środkami³⁵ niezbędnymi do regularnego prowadzenia działalności gospodarczej w sferze produkcji, obrotu towarowego czy usług³⁶. W roli podmiotów gospodarczych występują także gospodarstwa domowe, pełniące funkcje zarówno konsumpcyjne jak i produkcyjne³⁷. Ważnym podmiotem gospodarczym jest również państwo. Jego rola w porównaniu z innymi pod-

²⁸ Procesy produkcji, podziału, wymiany i konsumpcji dóbr, określane są łącznie mianem procesu gospodarowania.

²⁹ Np., czy biorą oni w nim udział w charakterze właścicieli zakładów produkcyjnych, czy też zatrudnionych w nich pracowników najemnych

³⁰ Nadwyżka ta nie musi zawsze być przedmiotem wymiany. W pewnych warunkach może być rozdzielona bezpośrednio, z pominięciem charakterystycznych dla wymiany aktów kupna – sprzedaży

³¹ Rozliczne są wzajemne powiązania między produkcją i konsumpcją. Z jednej strony, produkcja określa konsumpcję, gdyż stwarza dla niej przedmiot konsumpcji oraz wyzwala impuls konsumpcji. Poziom produkcji determinuje w znacznym stopniu stopę życiową społeczeństwa. Z drugiej strony, konsumpcja określa produkcję, gdyż uzasadnia celowość dotychczasowej produkcji i stwarza potrzebę nowej produkcji. Bez masowej produkcji pewnych dóbr nie jest możliwa ich masowa konsumpcja, a bez masowej konsumpcji ponowna ich masowa produkcja itd. Przykłady współzależności między różnymi sferami i aspektami procesu gospodarowania można by oczywiście mnożyć. Istotnym zadaniem ekonomii jako nauki jest analiza tych współzależności.

³² Poszczególne jednostki, grupy ludzi, społeczeństwo jako całość

³³ Czy też podmiotu gospodarującego

³⁴ Lub grupy ludzi

³⁵ Np. takimi jak wspomniane już ziemia, lokale biurowe, budynki fabryczne, maszyny, urządzenia, narzędzia, surowce, środki pieniężne, środki transportu

³⁶ Przedsiębiorstwem jest np., jednoosobowy zakład fryzjerski czy krawiecki, ale też gospodarstwo rolne, warsztat rzemieślniczy, cegielnia, kopalnia, huta, mleczarnia, fabryka samochodów, hotel, bank itd.

³⁷ Polegające na zdobywaniu dochodu.

miotami współcześnie jest bardzo zróżnicowana – od stosunkowo nieznaczej w jednych krajach do wręcz dominującej w innych. Działalność pewnych przedsiębiorstw i państw często wykracza poza ramy danego kraju, stają się więc one podmiotami gospodarczymi w skali międzynarodowej czy nawet światowej³⁸.

Ekonomia a pojęcie własności

Istotną rolę w procesach społeczno – gospodarczych odgrywają stosunki własnościowe, czyli relacje powstające między ludźmi w związku z korzystaniem z dóbr oraz decydowaniem o nich. Determinują one całokształt stosunków społecznych³⁹. W oparciu o wzmiankowane założenia, własność można zdefiniować jako zbiór efektywnie wykorzystywanych⁴⁰ uprawnień, inaczej praw własności, jakimi dany podmiot własności⁴¹ dysponuje w odniesieniu do określonego obiektu⁴² własności. W zbiorze tym można wyodrębnić dwa podzbiory:

- 1) faktyczne korzystanie w różnorodny sposób z obiektu własności⁴³
- 2) bezpośredni lub pośredni udział w podejmowaniu istotnych decyzji dotyczących wykorzystania tego obiektu, czyli zarządzania nim.

Jak dowodzi praktyka, faktyczne korzystanie z danego obiektu z reguły jest silnie uzależnione od udziału w zarządzaniu nim.

Własność jest zjawiskiem stopniowalnym. Można bowiem korzystać z obiektów własności i decydować o nich w różnym stopniu⁴⁴ oraz posiada wiele aspektów – ekonomia analizuje przede wszystkim ekonomiczny aspekt własności i ten właśnie aspekt eksponowany jest w podanej wyżej definicji własności. Nie ulega jednak wątpliwości, że w rzeczywistości tego elementu nie można precyzyjnie oddzielić od wielu innych, w szczególności prawnego, ale także politycznego, ideologicznego.

Ekonomia a inne nauki

³⁸ Odnosi się to też do niektórych organizacji i instytucji ponadnarodowych, takich jak: pewne agendy Organizacji Narodów Zjednoczonych, Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Unia Europejska.

³⁹ W tym ekonomicznych. Stosunki społeczne to zależności między ludźmi w związku z ich różnego typu działalnością (z pełnionymi przez nich rolami w społeczeństwie). Ważną ich część stanowią stosunki ekonomiczne, tzn., stosunki powstające między ludźmi w procesie produkcji, podziału, wymiany i konsumpcji dóbr.

⁴⁰ A nie tylko deklarowanych czy zapisanych w konstytucji czy kodeksie.

⁴¹ Właściciel.

⁴² Przedmiotu.

⁴³ Np., czerpanie dochodów.

⁴⁴ Między innymi dlatego można nazwać kogoś właścicielem wyłącznym, pełnym, niepełnym, współwłaścicielem.

Ekonomia jest jedną z wielu nauk ekonomicznych, czyli nauk zajmujących się działalnością gospodarczą ludzi. Jest ona wśród nich nauką najbardziej ogólną. Jej rozważania odznaczają się wysokim stopniem uogólnienia konkretnej rzeczywistości gospodarczej. Formułując ogólne prawa odnoszące się do określonych sfer działalności gospodarczej ekonomia traktuje te sfery jako wzajemnie ze sobą powiązane, warunkujące się elementy procesu gospodarowania⁴⁵.

Oprócz ekonomii⁴⁶ do nauk ekonomicznych zalicza się zwykle historię gospodarczą, zajmującą się badaniem rozwoju procesów i zjawisk gospodarczych w czasie, statystykę ekonomiczną, ujmującą procesy i zjawiska gospodarcze w sposób liczbowy, oraz tzw., ekonomiki⁴⁷ szczegółowe, badające poszczególne dziedziny lub aspekty procesu gospodarowania⁴⁸. Nauki te pełnią wobec ekonomii rolę służebną, gdyż dostarczają jej niezbędnej wiedzy o faktach i przebiegu konkretnych procesów gospodarczych. Dzięki tej wiedzy dokonywane przez ekonomię uogólnienia⁴⁹ mogą być zgodne z rzeczywistością. Również ekonomia pełni wobec pozostałych nauk ekonomicznych służebną rolę. Korzystają one z wyników badań ekonomii chociażby w sensie, że tworzenie przez nią ogólne pojęcia i formułowane tezy są niezbędnym punktem wyjścia badań poszczególnych dziedzin lub aspektów procesu gospodarowania. Tak wszystkie nauki ekonomiczne uzupełniają się.

Szczególne znaczenie dla rozwoju badań ekonomicznych ma współcześnie statystyka. Opisu rzeczywistości w coraz większym stopniu dokonuje się na podstawie danych liczbowych. Wielkie ilości tych danych gromadzą nieustannie przedsiębiorstwa, instytucje społeczno-gospodarcze oraz rządy krajów. Pewną ich część publikuje się. Następnie poddaje się je analizie statystycznej. Statystyka dostarcza metod i narzędzi opisu poszczególnych procesów oraz zjawisk gospodarczych, pozwala przełożyć konkretne fakty i zdarzenia gospodarcze na język liczb, ocenia ich znaczenie oraz siłę związku między nimi. Dzięki postępom w statystyce potrafimy dziś lepiej mierzyć natężenie różnych procesów i zjawisk gospodarczych oraz wyodrębnić wpływające na nie czynniki. Korzystając z metod i narzędzi wypracowanych przez statystykę ekonomia łatwiej może wychwycić spośród miliardów faktów i zdarzeń mających miejsce w rzeczywistości te istotne, rzutujące na pewne prawidłowości. Może też formułować

⁴⁵ R. Milewski, *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa, 2005, s. 37

⁴⁶ Ekonomii politycznej.

⁴⁷ Czy też ekonomie.

⁴⁸ Np., ekonomika przemysłu, ekonomika rolnictwa, ekonomika budownictwa, ekonomika obrotu towarowego, ekonomika transportu, ekonomika turystyki, ekonomika pracy, ekonomika oświaty, nauka o planowaniu, nauka o finansach.

⁴⁹ Np., w postaci praw ekonomicznych

bardziej poprawne hipotezy dotyczące przyszłego przebiegu procesów i zjawisk gospodarczych.

Ekonomia korzysta też, oczywiście, z dorobku nauk nieekonomicznych. Chodzi tu przede wszystkim o pozostałe nauki społeczne, takie jak: socjologia, nauka o państwie i prawie, politologia oraz filozofia. Pewne nauki⁵⁰ są dla ekonomii naukami pomocniczymi. Należy do nich m.in., logika⁵¹ oraz matematyka, z której ekonomia – podobnie jak wiele innych nauk – korzysta coraz częściej⁵². Wykorzystuje m.in., proste funkcje matematyczne oraz pochodną funkcji. W nieco szerszym zakresie stosowana jest metoda graficznej prezentacji określonych zależności.

Do nauk pomocniczych wobec ekonomii należy nauka szczególnie spokrewniona z nią pod względem metodologicznym, tj., prakseologia, czyli nauka o racjonalnym działaniu. Działanie racjonalne to działanie oparte na logicznej, rozumowej ocenie i zasad postępowania. Jego przeciwieństwem jest działanie oparte na tradycji i zwyczaju. Prakseologia stosując takie pojęcia, jak: cel, środek, metoda, plan, sprawność, skuteczność, oszczędność⁵³, formułuje zasady sprawnego działania. Te kategorie i zasady wykorzystywane są szeroko przez ekonomię.

Dlaczego warto studiować ekonomię

W dobie coraz bardziej dynamicznych procesów globalizacyjnych, znajomość praw ekonomicznych może w istotnym stopniu przyczynić się do poprawy jakości życia zarówno pojedynczych jednostek jak i całych krajów. Obecny kryzys gospodarczy obnażył niewiedzę szerokiej rzeszy ludzi, którzy, mimo sygnałów płynących z rynku, wierzyli, iż wzrost gospodarczy jako zjawisko przebiega w sposób liniowy. Tymczasem teoria cyklu koniunkturalnego w sposób jednoznaczny przedstawia procesy, których obecnie doświadczane są w Stanach Zjednoczonych i Unii Europejskiej. Studiowanie ekonomii umożliwia uzyskanie solidnej wiedzy o podstawach funkcjonowania współczesnej gospodarki. Zagadnienia realizowane w ramach programu studiów ułatwiają zrozumienie procesów zachodzących we współczesnej ekonomii. Zatem, jako, że dobrobyt wszystkich gospodarek światowych zależy bezpośrednio lub pośrednio od osiągniętych przez nie efektów ekonomicznych, wydaje się być uzasadnione twierdzenie, iż ekonomista będzie jednym z najbardziej poszukiwanych i intratnych zawodów w najbliższej przyszłości.

⁵⁰ Poza wymienionymi wyżej naukami ekonomicznymi.

⁵¹ Z której w ekonomii zapożyczono np., metody wnioskowania, zwłaszcza indukcji i dedukcji.

⁵² Stosując np., pewne formuły i funkcje matematyczne przydatne do opisu oraz analizy określonych procesów i zjawisk ekonomicznych.

⁵³ Określane mianem kategorii prakseologicznych.

Literatura

1. Balewski B., *Psychospołeczne i ekonomiczne uwarunkowania efektywności aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu*, niepublikowana praca doktorska, Akademia Ekonomiczna Poznań, 2006
2. Begg D., *Ekonomia*, PWE Warszawa, 2006
3. Bills J., Kalisiak J., *Przedsiębiorczość*, PWE, Warszawa, 1998
4. Drucker P., *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE Warszawa 1992
5. Drucker P., *Menedżer skuteczny*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1994
6. Kopaliński W., *Podręczny słownik wyrazów obcych*, Muza, 1999
7. Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Ossolineum, Wrocław 1982
8. Milewski R., *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa, 2005
9. Obuchowski K., *Przez galaktykę potrzeb*, Zysk i S-ka, Poznań, 1997
10. Orłowski W., *Nowy leksykon ekonomiczny*, Graf-Punkt, Warszawa 1998
11. Stoner J., *Kierowanie*, PWE, Warszawa 1992
12. Szymczak M.(red.), *Słownik języka polskiego*, PWN Warszawa, 1978, t.1.
13. Zieleniewski J., *Słownik*, PWN Warszawa 1974